

Nextas nätaktivister jobbar i skift och tränger in sig i två enkelt utrustade kontorsrum i Warszawa.

BILD JOAKIM MEDIN

Från sin exil hjälper de belarusier att störta diktatorn

Oppositionen bryter ned Lukasjenkos hårda censur med ständiga uppdateringar om läget i hemlandet

Demokratiprotesterna i Belarus har gått in på sin fjärde månad. Oppositionen som fortsätter driva på kampen på gatorna befinner sig i exil i EU – men här får de långt ifrån så mycket stöd som de behöver. Dagens ETC möte Lukasjenkos största fiender.

I måndags inföll den hundra dagen av fortsatta massprotester mot Aleksandr Lukasjenkos auktoritära regim i Belarus. Murar av poliser konfronterade det hav av människor som fredligt fortsätter kräva frihet och rättigheter, ända sedan den 9 augusti när Lukasjenko utropades som segrare i ett fuskanklagat val.

Sedan protesterna började har åtminstone 19 000 demonstranter gripits, enligt sammanställningar av människorättsorganisationer. I förra veckan rapporterades ännu ett dödsfall. Men motståndet mot Lukasjenko lever vidare och har blivit en

utnöttningskamp. Vid det här laget har också merparten av alla belarusiska oppositionsfigurer av eget val eller av tvång hamnat i exil utomlands, där de fortsätter kampen.

”Minoritet stöttar Lukasjenko”

I ett litet kontorsrum i ett företagshotell i centrala Warszawa, möter Dagens ETC oppositionspolitikern Olga Kavalkova som är ordförande i ett kristdemokratiskt parti. Hon sitter i 17-mannaledningen för Koordineringsrådet som den belarusiska oppositionen utropade i mitten av augusti.

Olga Kavalkova berättar att Lukasjenko fortsätter tappa stöd i hemlandet.

– Bara 15–20 procent av befolkningen stöttar Lukasjenko. Det är människor som är direkt beroende av honom, som poliser och soldater, och ofta även folk i mindre samhällen som har begränsad tillgång till information. Men den här gruppen minskar stadigt

eftersom många blivit berörda av protesterna.

Tre mål ska uppfyllas

Hittills har 6 000 personer blivit medlemmar i stödrörelsen kring Koordineringsrådet, och ytterligare 9 000 ansökningar ska behandlas. Rörelsen skiljer sig från hur belarusiska oppositionspartier tidigare ofta fungerat, på så vis att medlemmarna nu kommer från alla möjliga ekonomiska och utbildningsmässiga bakgrunder.

Koordineringsrådets tre huvudmål kvarstår: nyval, frihet åt alla politiska fångar samt ett slut på förtrycket och en utredning av alla övergrepp. Rådet använder sig också av tre instrument för att sätta press på Lukasjenkos regim.

– Det internationella trycket, de internationella ekonomiska sanktionerna, samt ett internt tryck från belarusier själva. Folk kan ta ut sina pengar från banken, försöka undvika att betala skatt, och vi uppmanar dem även till

PÅ PLATS I WARSZAWA
JOAKIM MEDIN
dagens@etc.se

att skapa fria fackförbund och oberoende kvarterskommittéer, säger Olga Kavalkova.

Använder sociala medier

EU har svarat på utvecklingen i Belarus med att utfärda sanktioner mot regimen, och nyligen belönade man landets opposition med 2020 års Sacharovpris. De flesta EU-länders regeringar har också uttalat sitt stöd för protesterna. Men det stödet skulle kunna bli betydligt mer konkret i den belarusiska exilmiljön, och här i Olga Kavalkovas lilla kontorsrum.

– Det är den polska staten som gett oss det här rummet att arbeta i. Men det är bara för tre månader och jag vet ännu inte om vi får stanna kvar efter årsskiftet.

Flera andra belarusiska oppositionsgrupper har också arbetat i exil sedan långt innan protesterna utbröt. En av de tveklöst viktigaste grupperna, Nexta, håller till i en byggnad nära det polska parlamentet i Warszawa.

Demokratiprotesterna i Belarus gick på måndagen den 16 november in på sin hundra dag.

Nexta är en bloggergrupp som leds av den 22-åriga medieaktivisten Stepan Putilo. När han skapade Nexta för fem år sedan var det som en musikkanal på Youtube. Idag har projektet vuxit till att bli den största källan för live-information om utvecklingen i Belarus. När protesterna påbörjades i augusti stängde regimen ner internettillgången. En hel del belarusier kunde dock kringgå blockaden. Och Nexta, som arbetade i exil, kunde till skillnad från inhemska oppositionsmedier fortsätta dela information om de växande protesterna genom Youtube, Instagram, Twitter och, viktigast av allt, den krypterade appen Telegram.

”Visar hur folk misshandlas”

Idag har Nextas olika mediekkanaler över tre miljoner följare. Bilder, filmer och annat som visar regimens förtryck skickas från hemlandet till aktivisterna i Warszawa, som delar det vidare till en större publik.

– Varje dag tar vi emot ett stort antal meddelanden. Även e-post, ibland flera varje minut. Vare dag töms mappen där vi sparar dagens data. Se här, bara från idag rör det sig om fyra gigabyte med data, säger Kristian Shinkevich, en av Nextas medieaktivister.

Kristian Shinkevich är grundaren Stepan Putilos högra hand, och han delar rum med flera andra teammedlemmar den här dagen i Nextas högkvarter. De lyssnar på amerikanska 60-talshits och äter pizza. Alla stirrar in i datorskärmar.

Nexta har nu vuxit till ett 20-tal personer som arbetar i skift och med olika sysslor. Några ansvarar för Telegramkanalen, andra för Youtubesändningarna. Vissa är specialiserade på IT-support och IT-säkerhet. De flesta medlemmar är i 20-årsåldern, men den yngsta medlemmen i exil fyllde 16 år för bara några veckor sedan. Vissa av dem tillbringar mycket tid på jobbet, vilket batterier av energidrycksburkar i lokalerna vittnar om.

De enda pengar vi får in kommer via annonsering och genom donationer från våra följare.

– Vi måste analysera alla meddelanden vi får. Många filmer visar hur folk misshandlas av polis och det är svårt att behöva titta på sådant varje dag. Vi publicerar inte heller allt sådant material, eftersom vi inte vill sprida för mycket rädsla bland demonstranterna. Det måste finnas en balans, säger Kristian Shinkevich.

Hjälper demonstranterna

Men materialet från protester används också för att dra slutsatser om vad som händer på marken, och det skickas tillbaka som live-information till de som deltar i protesterna, för att exempelvis upplysa dem om var det finns säkra platser att samlas. Nexta både informerar om, eldar på och bistår protesterna i hemlandet.

Tadeusz Giczán är en av medieredaktörerna som ansvarar för detta arbete. Han sitter och följer protesterna via sin laptop.

– Dagens protester har varit hyfsade, men inte jättebra. Regeringen har slagit ner på dem, de har blockerat vägar i städer och så vidare. Tidigare har folk kunnat smyga sig in via kollektivtrafiken för att samlas till protester, men det hindrades delvis nu.

– Vi såg också många poliser ute på gatorna idag. Demonstranterna försöker använda sig av civil olydnad, de försöker hänga upp flaggor och använder bara fredliga metoder, fortsätter Tadeusz Giczán.

Nexta undersöker också det dagliga flöde av desinformation och propaganda som kommer från regimen, dess medlöpare och mediekkanaler i Belarus. Den uppgiften ligger på Ailar Tarenka, en aktivist som talar lite svenska sedan hon gick en språkkurs för några år sedan. Hon sitter bredvid en bokhylla där det står en byst av papier-mâché föreställande Lukasjenko själv. ►

Tadeusz Giczán delar live-information som hjälper tiotusentals demonstranter på marken i hemlandet.

BILD JOAKIM MEDIN

Olga Kavalkova ingår i det oppositionella Koordineringsrådet som organiserar motståndet mot Lukasjenkoregimen.

BILD JOAKIM MEDIN

De belarusiska väpnade styrkorna har gjort sig skyldiga till omfattande övergrepp sedan protesterna inleddes.

BILD AP

Belarus

- President Aleksandr Lukasjenko har styrt Belarus med järnhand sedan 1994. Det politiska systemet är starkt auktoritärt och vilar i stor utsträckning på hur allt fungerade på sovjettiden. Pressfriheten är starkt begränsad, mänskliga rättigheter kränks och valen – där Lukasjenko alltid vinner – blir riggade.
- Belarus befinner sig i ett starkt beroendeförhållande till Ryssland, som är Belarus viktigaste allierade, främsta kreditgivare och främsta energileverantör. Många i statsapparaten och i underrättelsetjänsten KGB har också utbildats i Ryssland.
- Protesterna i Belarus började redan i juni 2020 för att stötta den politiska oppositionen. Efter Lukasjenkos valseger i augusti blossade landsomfattande demonstrationer och strejker upp, som ännu fortsätter trots hårda repressioner.

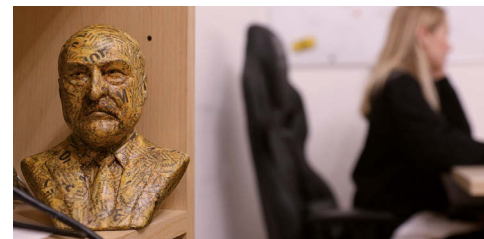

BILD JOAKIM MEDIN

President Aleksandr Lukasjenko har vägrat gå med på demonstranternas och oppositionens krav.

– Han får stå där för att motivera oss i vårt arbete, haha!

En annan del av researcharbetet är att undersöka regimmediernas attacker mot Nexta. På sistone har det dykt upp grundlösa påståenden om att gruppen finansieras av EU, eller att de får assistans av den polska armén.

Ailar Tatarenka visar en nyhetsrapportering där Kristian Shinkevich själv medverkar och där man använt bildmaterial från när han nyligen besökte Malmö flygplats. En annan artikel har publicerats av det regimtroga belarusiska kommunistpartiet.

– I den har de skrivit att jag har fått pengar från Sverige, samt att jag har fått pengar från Polen. De avslutar med ett citat av Lenin, säger Kristian Shinkevich.

I verkligheten så har Nexta väldigt lite pengar och inget institutionellt stöd alls, trots att gruppen är en av de största

och viktigaste aktörerna bakom belarusiska protesterna. Arbetsutrustningen är otillräcklig. Medieredaktören Tadeusz Giczán arbetar på en laptop från 2014 vars escape- och tab-tangenter inte fungerar.

– De enda pengar vi får in kommer via annonsering i våra mediekanalet och genom donationer från våra följare. Vi får inga pengar från några regeringar eller från EU. Men vi behöver verkligen pengar. Vi behöver bättre datorer när vi arbetar så mycket med film och bilder, säger Kristian Shinkevich.

Ansökan drar ut på tiden

Problemet är också att Nexta inte kan ansöka om några bidrag eller stipendier, så länge de inte är registrerade som en organisation i Polen. Och av någon anledning arbetar de polska myndigheterna extremt långsamt med att hantera deras fall.

– Vi skickade in en ansökan för

att bli registrerade för fyra månader sedan, men vi har fortfarande inte fått ett svar. Vi bara väntar, suckar Kristian Shinkevich.

Så sker trots den polska regeringens stolta förkunnanden när protesterna först utbröt, om att man skulle ge omfattande stöd och ekonomiska bidrag till de belarusiska oberoende nyhetskanalerna. Det enda konkreta stöd som den polska staten gett så långt, är två salladsätande poliser med automatkarbiner, som vaktar utanför Nextas dörr när Dagens ETC är på besök.

”Rädda för Putin”

Det här är visserligen något som Nextas aktivister uppskattar. Flera av dem har personlig erfarenhet av att ha blivit arresterade, fängslade och misshandlade när de deltagit i oppositionsaktiviteter i Belarus. Och det finns anledning att frukta att Nextas lokaler och medlemmar kan bli måltavla för attacker.

Vi tar emot information då och då om att den ryska underrättelsetjänsten planerar att mörda oss.

I början av november inledde belarusiska myndigheter förundersökningar mot Stepan Putilo och Nextaadministratören Raman Pratasevich, på grund av vad man kallar ”kriminella aktiviteter genom extremistiska Telegramkanaler”. I måndags den 16 november kom Belarus också med en formell begäran om att Polen utlämnar de båda aktivisterna.

Men här i högkvarteret säger Kristian Shinkevich att man istället är mer oroliga för vad den stora grannen i öst kan hitta på.

– Vi är framför allt rädda för Ryssland. Den belarusiska underrättelsetjänsten KGB kan inte genomföra någonting i Polen eller andra länder, men vi vet att Ryssland kan det. Och vi tar emot information då och då om att det finns planer på att mörda Stepan och oss andra. Vi bryr oss om detta och alla i Nexta bär ständigt på pepparsprej. ●